ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ՀԱՅՔ

"Ուր զաճՃ ձեր են, անդ եւ սիրտ ձեր եղիցին,, Աւետ.

Մինչեւ Ս. Էջմիածնի ոնը, ի՞նչ դիրք, ո՞րպիսի եղանակ և օդ և այլն ունեցած լինելը ճառել չէ՛, այլ Էջմիածինը Հայոց, և Հայք Էջմիածնի նկատմամբ ի՞նչ պարտաւորութիւններ որ կը կրեն, զայնս իմացունել է համառօտ։ Ազգի համառօտ, ըստ որում լիովին և մանրաշնին քննութեամբք եթէ հարկ լինի իմանալ երկու կողմանց պարտաւորութիւնները հանդերձ զանազան ու կարևոր պարագայիւք պարտ է արդարև՝ ստուար հատոր մի աշխատասիրել։ Այց 'ի վերայ այսր ամենայնի՝ դարձեալ սոյն համառօտութեանս բովանդակութեան մէջ կարևոր ու գլխաւորները կը ներկայանան, որոնք և անտարակոյս սիրելի ընթերցողաց մանաւանդ թէ ճշմարիտ ազգասիրաց՝ սակաւ օգուտ և արգասիք չեն ընծայեր։

Արդ արժան է գիտել, որ այսօր Հայք՝ Իրեանց Ազգութիւնը մի միայն կրօնական կապով են ամրապնդած և պահպանած։ Ուրեմն դիւրին կը հետևի՝ թէ մեք Հայքս՝ կրօնական ազգ այժմ կը կազմենք, քանզի կրօնքն է մեզ պաշտպան, պահապան, փրկիչ և կեցուցիչ։ Ընդգրկենք ուրեմն և սիրենք կրօնքը հոգւով և մարմնով, որպէս զի արժանանանք գտանել փրկութիւնը։

Այց ի՞նչպէս — ։

Այն ազգեր՝ Իրեանց էութիւն ու պահպանութիւն և յարատևութիւն անշուշտ գլխաւոր կեդրոններ պարտաւոր են ունենալ. ինչպէս մարդկային մարմինները պետ և կառավարիչ ունին սիրտը։ Որպէս զի աշատ՝ եթէ ոչ բոլորովին, գէթ Իրեանց կատարելութեան կարևոր պարագայքը և պարծանքները անվնաս պահպանեն և յարատև զարգացնեն. առանց որոյ յիրաւի՛ կասեմ, անհնարին է կատարելութեան փառքը վայելել և յառաջադիմութեան բարիքը միանգամայն ընդգրկել։

Ուրեմն՝ ինչպէս ուրիշ համայն ազգերը, նոյնպէս և Հայ—ազգը այո՛ պէտք է ունենայ ազգութեան և կրօնին միայնդամայն մի կեդրոն, որպէս զի կարողանայ իւր յատկութիւնքը անփորձ և անսասան պաշտպանել հակառակորդ դեպքերէն, և անյաղթ ախոյեան հանդիսացունել։

Արդ Հայոց ազգի այժմեան հանգամանաց նկատմամբ ո՞վ կարող է լինել նորա մի միայն կեդրոնը, եթէ ոչ ս. Էջմիածինը, մոռածելով՝ որ ս. Գրիգոր Պարթևի Հայաստանեայց երկրորդ լուսաւորչի և բարերարի Աթոռն է, որ ըստ երկրպագելի կամաց Մրածնին՝ հաստատուած է։ Զանզի ինչպէս ասացի, այսօր մի միայն կրօնքը լինելով մեր տէրը և պաշտպանը, չունինք և չենք կարող ունենալ այլ տեղ, որ մեզ ապաւէն և խնամող հանդիսանալու յարմար դատուի։

Բայց այս կեդրոնն արժան է հասկանալ՝ թէ ի՞նչ նշանակութիւն, ուստի և պէտք կ'ունենայ ։

Կեդրոնը կը նշանակէ որպիսի և իցէ մարմնոյ միութեան ամփոփման տեղ, յորմէ կը սկսի և կը զարգանայ միութեան նպատակը. և իւր բնութեանը պատշաճաւոր յատկութեանց կամ կանոնացը համաձայն կը յառաջադիմէ մինչև այն կէտը՝ ուր վերջապէս միութեան դիտումը իւր վախճանը կ'ստանայ ։ Ինչպէս շոգենաւը իբրև մի մարմին՝ իւր մէջ ունի մի կեդրոն միութեան, որ կարևոր և պիտանի գործիքներուն այսինքն՝ մեքենայից, հրոյ, շոգւոյ և այլն, միաբան և միակերպ օժանդակութեամբ՝ ունելով ինքեան նաև խիստ հարկաւոր և օգտաւէտ կանոն և կարգեր, ահագին ծովուց մէջ կը սահի, ամեհի ալեաց ընդդէմ կը մաքառի անվեհեր, ոչինչ արգելք չէ կարող զինքն յաղթել՝ մինչև կը ժամանէ ուր իւր նպատակն է՝ բոլոր առաջնորդութեամբ ներհուն և արթուն մի հսկողութեան ։

Պէտք է այսպէս լինի և ազգային և կրօնական միութեան և էութեան պահպանութիւնը, և զայն օր ըստ օրէ զարգացնելով'ի պայծառութիւն յառաջադիմելը, ունենալով կեդրոն Ս. Էջմիածնի Հայրապետական Աթոռը. ուր ընտիր խորհրդոց հրահանգներով իւր կեդրոնական նպատակը տեսանէ Ազգը, և վայելէ զայն բարոյապէս... ։

Չենք կարող երբէք ուրանալ և ոչ — խոստովանիլ մեր երախտագիտութեան անհրաժեշտ պարտքը առ Աթոռս առաքելական Ս. Էջմիածին, եթէ կը ճանաչեմք զմեզ Նորին հարազատ և հաւատարիմ որդիք, որ առաւել Հայ Ազգութեան դառն և անհանդուրժելի միջոցները Նորա մխիթարութիւնը եղած է. և իւր որդւոց Ազգութեան և Կրօնի անընկճելի և անվեհեր միշտ պաշտպան և պահապան հանդիսացած է, Այլ և իրաւամբ այսօր Հայը իւր Ազգութեան և Ս. Կրօնին էութեան նախանձելի պարծանքը կը կրէ. թէպէտ ոչ սակաւ հալածանք՝ տառապանք՝ վիշտք և ցաւ ընդունելով.... ։

Ուրեմն եթէ կայ այժմ մեր Ազգային և Կրօնական պաշտելի յատկութեանց պահպանութեան և յարատևութեան կեդրոն մի, այն՝ Արարատեան առաքելական մայր Ս. Աթոռ Էջմիածինը արժան է ընդունիլ ։

Արդ ընդունելով մեզ կեդրոն Ազգութեան մայր Ս. Էջմիածինը, անդէն կը պարտաւորիմք յանձնել զմեզ Նորին անհրաժեշտ և բարեդէտ խնամոց և հսկողութեանց, որով մեր՝ համայն Հայկազանցս մասնաւորական՝ բարոյական.. յառաջդիմութեան և զարգացման ամենակարևոր պիտոյքը յուսալ՝ առնուլ և վայելել Նորին պարտաւորութեանց ճիշդ կատարման արգասիքէն ։

Սակայն այս սուրբ կեդրոնն ևս ազատ չէ ծանր և խիստ կարևոր պարտաւորութիւններէ, ըստ որում իւր յատուկ

պաշտօնն է ոչ միայն մեր յատկութեանց
էութեան պահպանութեան և յարատև
զարգացման հսկել, այլ նաև ըստ այժ-
մեան ժամանակիս պահանջմանց՝ որպէս
հոգևոր ծնող՝ իւր որդւոց ներկայ սե-
ռնդոց արգասաբեր լուսաւորութեան և
դաստիարակութեան ջանալ, և ապագայ
սերնդոց միանգամայն և երջանկութեան
և պարծանաց փառաւոր առիթները
հիմնել և հաստատել։

Ուրեմն ս. Պ. Թռռը գիտէ՞ և կը ճանչ-
նայ իւր պարտաւորութիւնները և յա-
տուկ պաշտօնը — ուրեմն կը ջանայ և
գործադրել զնոսա —։

Պայ՛ն, սակայն տարակոյս չէ կարելի լի-
նել, ըստ որում շատ լաւ գիտէ՝ կը
ճանչնայ և կը ջանայ գործադրել իբրև
իւր առանձին և ինքնօրէն պաշտօն և
պարտաւորութիւն անաւանդ՝ ինչպէս վերա-
գոյն եւ յիշեցի, երբեք իւր ջանքը և ամեն
կարելի հնարքը չէ՝ զլացած և խնայած։
Ժամանակաց գառնակրիծ և անտա-
նելի բեռներն ներքին յառաջացած տա-
ռապանաց՝ վշտակրութեանց և հալածա-
նաց մէջ անդամ անելիք և հսկայա-
կերպ մատակարարած է իւր պարտքը
առ Հայ—որդիս։ Օրս պարզ և ակն
յայտնի կը քարոզեն հանապազ ազգային
այլ և այլ անցիւ յիշատակարանք և պատ-
մութիւնք։ Օրս ընթերցողք անհնարին
է՝ որ առանց յորդ արտասուաց և սրբ-
տաբուղխ հառաչանաց դիտել կարողա-
նան։

Ոչոհութիւն երկնից, տակաւ առ
տակաւ վերին՝ Լուսաւորութեան գթու-
թեան շնորհաց օծանգակութեամբ կ'ոչն-
չանան այն վիշտերը, որով առաուածա-
յին և աղգային սիրոյ միութեամբ՝ մեր
առաջն յառաջադիմութեան և լուսա-
ւորութեան, որով նաև 'ի բարիս զար-
գացման շաւիղ կը յարդարի։ և ս. Ս-
միածնի մեծ դիւրութիւնք և յարմար
միջոցներ կը պարգևեն երկինք, իւր բա-
րի խնամոց և պարտաւորութեց բարի և
մեծարելի նպատակները բացատրել և
գործադրել յօգուտ և յերջանկութիւն
ներկայ և ապառնի Հայ—սերնդոց։

Ո՞՛ր մարիտ Հայերը խանդակաթ սրբ-
տիւ այսպէս կ'ըղձանան, միայն ս. Ս-
միածնի իրաւատութեան տնօրէնու-
թեամբ և ինքնօրէն հոգևոր վարչու-
թեամբ ըստ արժանեոյն մեր Ազգային
և Կրօնական յատկութեանց գերազանց
փառաւորութիւն և յառաջադէմ եր-
ջանկութիւնը սփռեալ տեսանել ընդ
ամենայն տեղիս և կողմանս՝ ուր որ Հայ
որդիքն բնակուած են։ Լա՜ հետևաբար
ընթանալ դէպ 'ի այն բարոյական միու-
թեան. . . շաւիղը՝ ուր կը հորիզոնանա-
յին մեր նախնեաց բարենախանձ և ըղ-
ձալի պարծանքը և վսեմ վայելքը։

Արդեաք կ'ասեմ Ս-միածինը չէ՞
կարելի՝ որ առանց Հայկազանց կարևո-
րութիւն և նշանակութիւն ունենայ,
յորոց ունի անշուշտ՝ իւր գոյութեան և
այլ զանազան պարագայից կախումն։
Ասել է՝ թէ Հայք Ս-միածնի պիտի
օգնեն թէ՛ նիւթական և թէ բարոյա-

կան միջոցներով. որով Աստուածինը կը հանդիսանայ կարող լինելու 'ի գործդնել այն ամեն պարտաւորութիւնը, զորս վերը յիշեցի։

Ս.

(Ի յաջորդն վերջ)

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Ի մեծի աւուր Յայտնութեան Քրիստոսի վերլուծութիւն բանին Եսայեայ յեր որոյ եւ հաւամմունք ասուածաբանեցուն բանից բարգման յաւրինեալ ի խորհուրդ բազաւորաց որ յերկրի, արագ ցուցմամբ եւ իմաստասիրական սահմանաւ բաւադրեալ Վահրամ վարդապետի, յորում աւուր ածեալ ձեռնա դրեցաւ բազաւորն Հայոց Մեծն Լեւոն.

,,Լուսաւորեաց գաւազան յարմատոյն Յեսեայ, և ելցէ ծաղիկ յարմատոյ անտի։ Եւ հանգիցէ 'ի վերայ նորա հոգի Աստուծոյ, հոգի իմաստութեան և հանճարոյ։ Հոգի խորհրդոյ և զաւրութեան։ Հոգի գիտութեան և աստուածպաշտութեան։ Եւ լցցէ զնա հոգի երկեղի Աստուծոյ,,։

Ակիզբն ամենայն տաւնից տերունականաց՝ Աստուածայայտնութիւն տաւն է. յորում աւուր յայտնեցաւ Աստուած՝ մարդ ծննդեամբ 'ի միշտ կուսէն, որ էրն և միշտ էն 'ի միշտ Լէն 'ի վեր քան զբան։ Լուեալ մարմին տիրապէս, և մնացեալ անմարմին իսկապէս, զմերս առեալ ստուգապէս, և զիւրն պահեալ անյեղապէս։ Բանն վանն մեր մարմին եղեալ, և ոչ փոխադրեալ, 'ի մարմին միացեալ, և անշփոթ մնացեալ, ոչ բաժանեալ և ոչ այլայլեալ, Աստուած 'ի կուսէ ծնեալ և մարդ կատարելապէս երևեալ, և նոյն ինքն Աստուած և մարդ խոստովանեալ։ Զամենայն ինչ զմարդկան անախտաբար կամաւորապէս կրեալ, և զնոսին յաղնուականութիւն ինքեամբ 'ի մեզ վերագրեալ. ոչ 'ի կրիցն տիրեալ, այլ գերագոյն նոցին 'ի կրելն կայեալ։ Ծնեալ և յանիծից զմեզ գնեալ ընծայեալ և զբնութիւնս մեր Հաւր Աստուծոյ նուիրեալ. Անկրքտեալ և զմեղս մեր ('ի) Յորդանանու լուացեալ. զփառակիցն իւր ըզ Հոգին ընկալեալ, և զնոյն առատապէս 'ի մեզ բաշխեալ։ Լոյս 'ի խաւար աշխարհի ծագեալ և զմեզ մթութեան մեղաց փարատեալ, կենարար վարդապետութեամբ զհոգիս մարդկան